

רקוויאם לתל-אביב

בספרו החדש של אמנון רובינשטיין "הים שמעלינו", העיר העברית הראשונה היא ספינה טרופה מעלה ירוקת, אחרי ששטף אותה המבול • "אני מבטא חרדה קיומית עמוקה לישראל שתל-אביב מסמלת אותה", אומר הפרופסור שהפך לסופר • ומבהי: "הקוקסינלים הם רק אתנחתה קומית בעלילה"

טלי ליפקין-שחק

אינו מכחיש את העובדות. "נכון בהחלט. הסדר דנטים כגון בורקים איתי אם הסיפור של טייג'ר היל אמיתי למשל. אני מבטיח להם שזאת היסטוריה אמיתית ואני מתפלל שלא כתבו על זה ספרים. אז הכל נכון בסיפור הזה, ואלה דברים שצריך לזכור ולדעת."

בסוף הספר מודה אמנון רובינשטיין לכתוב טל שקראה והעירה, למספר אנשים נוספים שהיו בעורבים ו"לרעיית, רני, הסגולה את שיי גיונתיה הספרותיים", כדבריו. "אני כותב על עולם שאני לא כל כך מכיר, בשלעצמי, אני חי בעולם בורגני מסודר ומרובע, אבל בעזרת הד"ר מיון שלי אני נכנס לעולם הזה וזה מעניין אותי. אני מפליג לבישות רחוקות, למחוזות אחרים. הקוקסינלים אצלי הם אתנחתה קומית, והם גם אנשים שעשו את החצייה הכי גדולה - ממין למין, או הם בספר."

מאיכן הורחף הזה לכתוב ספרות יסוד? "ברוריה בין ג'מבו, המטפל הסיעודי, ד"ר לוקו שלו יצחק הלמיש, יש וכו' לזה, וזה החלק הביוגרפי שם, כשהוא שואל את יצחק למה הוא כותב יומן אם זה לא יתפרסם, וזה מיש עונה לו שזה יושב לו בפנים והוא מרגיש שהוא צריך להוציא את זה החוצה. אני חושב שזה נכון לגביי. הצורך לספר סיפור. למה אני לא יודע. ביום שעזבתי את הכנסת כתבתי את המשפט הראשון של הספר 'השמיכה' ומאז לא הפסקתי לכתוב."

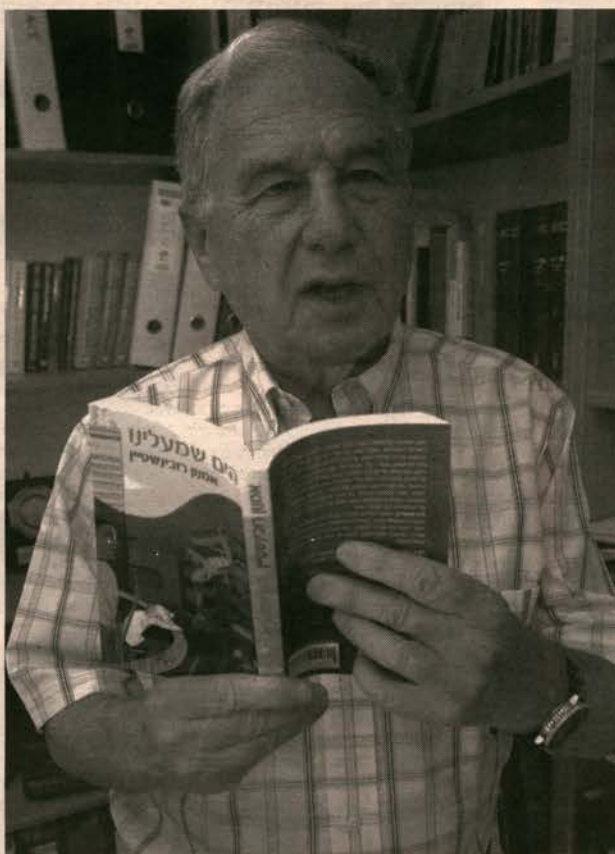
הוא הבטיח לעצמו לכתוב חמישה ספרים בחמש שנים, אבל עכשיו יעשה הפוגה קלה, ייצא ללמד בבית הספר למשפטים של אוניברסיטת קולומביה בניו יורק, ויעכב בחצי שנה באתיקה הממושגת הזה.

ואחרי זה? "הייתי רוצה לכתוב גם סיפורים קצרים ומ' חוות קצרים. אני אוהב את סדר הצמצום, מעט המכיל את המרובה, ואני מושפע מאתם סופ' רים הכותבים בלי נוכחות המספר. המחבר הוא ריפורטר, וזאת הספרות שאני גם אוהב לקרוא."

רומה על הגנענים לפוליטיקה? "אין לי בכלל נענועים לפוליטיקה. היה לי סיפוק גדול בפוליטיקה, ואני ממליץ לאנשים צעירים להיכנס לפוליטיקה ולהשפיע. אבל אני לא רוצה לערב בין שני הדברים. קשה לתאר כמה הנאה יש לי מהכתיבה הספרותית. זאת תפנית אישית עצומה. אני קולט יותר ומבין יותר דברים. זה דבר רומה למה שאנשים אומרים על סמי הויה. הכל נראה חד יותר."

אתה כותב מאמרים בעיתון. אתה חושב שאפשר לשנות משהו בכתיבה, לשחרר אזהרה משמעותית שיחולל תפנית?

"יש הבדל בין השתיים. הכתיבה האחת, העיתונאית, היא שיפוטית: השנייה, הספרותית, בכלל לא. אני לא יודע אם כתיבה בעיתון משנה משהו. אבל בכתיבה הספרותית אני מעביר מסרים בלי לשפוט את בני האדם. אני כולם, כולנו, קורבנות של אותה מקריות אכזרית שחוזרת בספרים. סופר רוצה להגיד משהו עמוק מאוד, והעולם הספרותי משקף אפ'ילו יותר מכתבה פוליטית. לסופרים גדולים היה שאר רוח שליוסטרוויגים אין. ג'י לי יש מסר, ואני מאמין שהמסר שלי הוא מסר הומניסטי. נכון, הספר הזה הוא קריאת אס'ארא. אני מרחם על הגיבורים שלי. אני מרחם על ג'י."

התוכנית: חמישה ספרים בחמש שנים. רובינשטיין • צילום: דאובן קסטרו

השלוש שאני אוהב. הקורבן שלו זה תל-אביב וזה שלום דתי בעיקר. זה לא דבר שאני מאמין בו. לפעמים יוצא מהסופר משהו שהוא לא מא' מין בו, ממש בעל כורחו. אבל אני לא מותר על הרוח של תל-אביב. אני משאיר אותה ברמות הנכד של הנכדה של הציוני המתאהב בתל-אביב ורוצה לדעת עליה הכל. או יש המשך."

תיאורים אירוטיים

זהו אמנון רובינשטיין כמו שלא הכרתם קודם, אם לא קראתם את ספריו הקודמים ('השמיכה' ו'כביש מספר חמש'), שאינם עוסקים במשפט וחוקה. יש אצלו תיאורים אירוטיים, ועם ומתח בין מיני ובין אישי, הרבה הומור, חמלה והפלאה למחוזות הרמיון. אבל רובינשטיין לא כתב מרע בריגני גם כשייחד הלקים מהספר לעתיד שאחרי ההצפה. "אני לא נכנס לעניין של סיינס פיקשן. אני משתמש בעתיד רק כדי להשקף על ההווה ועל העבר. כמו למשל התיאור של ברלין של שנות השלושים עם עליית הנאצים, והסיפור של טייג'ר היל."

כשאני אומרת לרובינשטיין שגיבור כי רצה להרביץ קצת תורה בקוראים, ללמד משהו, הפ'רופסור למשפטים במרכז הבינתחומי בהרצליה

ועתיד חושים ותחושות קמאיות, המתיידד עם הארון המצטמק שלו. "זה סיפור של ידירות מופלאה כאמת", אומר רובינשטיין, ומתכוון לוקו ולענק השחור המטיף פל בו. והוא מוסיף: "זה סיפור של אהבה בלתי מוגבלת לתל-אביב, שאני לא יכול לחיות בשום מקום אחר חוץ ממנה."

מאיפה אתה לוקח את הדמויות שבספר הזה? מתי יש לך זמן לשבת ולהתבונן בגל-ריה אנדושה על השיילת של תל-אביב? "הכל פרי הרמיון המופרע שלי. אלה אני שים שאני לא כל כך מכיר. אני לא מכיר את עולם הקוקסינלים של תל-אביב, למשל, אבל תל-אביב היא ספינס אנדושה מרתק ומשום כך הקינה על אובדנה היא יותר משמעותית. זאת לא סתם עיר. זאת עיר של מתגרים ושל פליטים ושל מוורים. עם לגיטימציה יכולים. בגלל זה אני אוהב אותה כל כך."

אתה אוהב אותה ומבטיח אותה בסיפורך. אתה מקריב את תל-אביב לטרובת איזה חזון אחרית הימים של אחרי המבול השני, חזון של מדינה המסתפקת בצמצום גיאוגרפי, שומרת על זהות רתית וחיה בשלום עם שכניה... "כן, יש סיום אופטימי. אבל הסיים הזה הוא למרות עצמי. הוא יצא ממני בצורה לא מכוונת. מפני שהאטון הזה מביא שלום, וזה לא מסוג

בשבע עשרה בדיוק כשלקחתי לירי את ספרו החדש של אמ' נון רובינשטיין "הים שמעלינו" והתחלתי לקרוא בו, שחררה עמותת "אדם, טבע ורוח" הערת אזהרה שהתפרסמה בכל כלי התקשורת: עליית מי הים בשל התחממות כדור הארץ מאיימת גם על תל-אביב, ובעוד מספר זעום של שנים יגיע הים עד רחוב אבן גבירול. מרשים, חשבתי לע' צמי, טריק שיווקי שנוכח של הוצאת שוקן לקי' דום ספרו של רובינשטיין, פרופסור למשפטים, ממקמי מפלגת ר"ש, שר החינוך לשעבר, פו' ליטיקאי, אקדמאי, פובליציסט וגינטלמן, שבש' לוש השנים האחרונות חוטא בכתיבה ספרותית וזהו ספרו השלישי.

אבל "הים שמעלינו", סיפור אפי קטן מ' דות אך רחב יריעה היסטורית, נכתב לפני שח' רורה של צפירת האזעקה של העמיתה שוחרת האקולוגיה הזאת. נביא הוא לא, מבקש רובינ' שטיין להבהיר, ואפילו איננו מבקש להיות מת' ריע או מטיף בשער. "אבל נכון שהטריג'ר שלי לספר היה היריעות האלה על עליית מפלס הים שכבר מושמעות זה זמן", אומר. "התחלתי לשאול את עצמי מה קורה לבני אדם, מה קורה לפסיכ' האנושי של תל-אביב כשהמים עולים ומציפים". זהו אכן רקוויאם לעיר העברית הראשונה, רקוויאם שנכתב ביד אוהב חרה. הוא מביא קולות של פסיכ' אנדושה מן העבר, ימי התהוות המדינה (ועוד לפני זה), תע ראשיתה של שואת אירופה וההעפלה על סיפונה של טייג'ר היל, שהובילה פליטים אל חופי העיר הלבנה, מוסר את התרש' מיות ההווה שלהם, בעיקר באמצעות יומן שכי' תב הניגוד האוחז בעבר ובהווה והנוגע בעתיד דרך יומנו שנשתמר במים, ומשמיע את כמיהתו של איש אחד - הנכד של נכדתו של כותב היומן - הבא מן העתיד, הומן שבו תל-אביב היא כבר ספינה טרופה מעלה ירוקת, וישראל היא כבר ישת אחרת שנולדה אחרי המבול השני ששטף את המטרופולין המבטיח שהיה ושאיננו עוד.

רובינשטיין, 76, לירי תל-אביב, מודה שמ' דובר בסיפור על אהבה וחרדה. "אני מבטא חרדה קיומית עמוקה מאוד שלי, לא לגדול תל-אביב, אלא לישראל שתל-אביב מסמלת אותה", הוא אומר. "ישראל האנושית, הליברלית, הקוסמו' פוליטית, הפלורליסטית, שאני רוצה להשתייך אליה. יש בו אהבה גדולה וחרדה גדולה מה' כוחות המאיימים על העולם הזה. והכותב המאיים הוא כוח קמאי - הימים מהים. כמו המבול של נוח. אני מקווה שזאת לא תחזיק, אבל יש בי דאגה עמוקה שישראל היא כאי מבודד בתוך ים של שגאה וכוח צבאי אדיר סביבה, שרואה בסכנה. הים בספר הוא הסכנה הקיומית לתל-אביב והוא גם משקף את האלמנט הלא רציונלי בחיים. מקום שבו שוכנות הטפילות והן קפרי' זיות לגמרי, בלי שיטה של חטא ועונש."

פעיל ציוני ותיק, מפעיל הקשר על סיפ' נה של ספינת המעפלים טייג'ר היל - שעלתה במכוון על שרטון מול חוף ימה של תל-אביב - הכותב יומן אישי ובו סיפור חייה של אומה במצוקה, הוא הציר המרכזי בספר הזה, שיש בו קליידוסקופ של דמויות תל-אביביות. ניתן למ' צוא בו טרג'ט נדירות, ערבי המאובח ביהודיה, חירשת אילמת נפקנית, ניצולה של טייג'ר היל המשמיע עצמה עד מוות כטיב'עה, משפחה מסוכסכת, פוח מ'אום עולה מרוסיה, ואת ג'מי והגוסס, עובר וז' מראונדה, נטול רישיון שהייה